

معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام

فاطمه بحرانی^۱

چکیده

ازدواج مرحله ای دیگر از زندگی است که باید باانتخاب درست همراه باشد که این مرحله از زندگی طاقت فرسا نگردد. برای تربیت درست فرزندان باید از پیش از ازدواج به فکرآن باشیم وبا انتخاب درست شریک زندگی به تربیت درست نزدیک شویم. وقتی شریک زندگی خود را طبق معیارهای اهل البیت انتخاب کنیم که مقید به نماز وروزه و... هستند وقتی فرزند به دنیا بیاید دیگر دستور دادن به نماز به او دیگر سخت نخواهد بود بلکه مانند ماهی می ماند که در دریا به دنیا می آید ودیگر نیازی به آموختن شناندن فرزند هم همینطور اگر در خانواده مذهبی ومقید به دنیا بیاید هم نماز خوان می شود هم به طورکلی مقید به گفته های خداوند میشود. پس انتخاب درست شریک زندگی مسئله بسیارمهمی است که حتما باید طبق معیارهای اسلام وهوشمندانه باشد تانتيجه خوبی داشته باشد ونتيجه اش همان آرامشی باشد که خداونددر قرآن ذکر کرده است. دربحث معیارهای ازدواج ازدیدگاه اسلام میتوان به:دیندار بودن شخص،سلامت جسم وروان،حسن خلق،رعایت فاصله سنی وهم کفو بودن اشاره کرد. پژوهش حاضر باروش توصیفی وتحليلی وگردآوری اطلاعات از طریق کتابخانه ای وبپردازش اطلاعات به صورت معرفی ارائه شده ومعیارهای انتخاب همسر ازدیدگاه اسلام موردبررسی قرار گرفته است.

کلید واژه ها: معیار، همسر، دیدگاه، اسلام

^۱. سطح دو، مدرسه علمیه کوثر خرمشهر، fatmhbrany۹۸۸@gmail.cam.

مقدمه

هدف خلقت ما انسان ها به گفته خود خداوند عبودیت و بندگی خداوند است بندگی هم با اطاعت مولای خویش امکان پذیر است. مادر هر لحظه از زندگی باید خدا را در نظر داشته باشیم و خودمان را منطبق با گفته های خداوند کنیم تا باشد که خداوند از ما راضی گردد یکی از مراحل زندگی که دین ما با آن کامل می گردد ازدواج است. با توجه به هدف خلقت باید انسان همواره در مسیر نزدیک شدن به خدا گام بردارد. برای ادامه این مسیر بعد از ازدواج نیاز به یک همراه خوب می باشد که پایه پای همسر برای نزدیک شدن به خدا بیاید و کمک همدیگر کنند و نکته دیگر اگر همسر را خوب انتخاب نکنیم ممکن است بعدا فرزند نماز خوان یا ولایی یا طبق دستورات اسلام نتوانیم تربیت کنیم چرا که مثلا مادر در خانواده با بی احترامی کردن به همسر در کنار چشم فرزند ممکن است به فرزند آسیب بزند به تربیت او و بعدا فرزند طبق موازین اسلامی بار نیاید. پس اینجا با توجه به آسیب هایی که در بعضی از خانواده ها به خاطر انتخاب نادرست شریک زندگی که یا به تربیت فرزند لطمه زده شده یا اینکه منجر به طلاق شده است ضرورت می یابد که به مسئله معیارهای انتخاب همسر بپردازیم. اسلام برای هر مسئله ای به ما انسان ها برنامه داده است برای ازدواج هم معیارهایی با توجه به قرآن و روایات داده شده است هدف ما در این مقاله بررسی معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام است تا برایمان شفاف تر شود که خداوند در رابطه با معیارهای انتخاب همسر چه فرموده اند. در این زمینه کتاب های فراوانی به چاپ رسیده است مانند کتاب تجلی وحی و عترت در سبک زندگی اسلامی از حجت منگنه چی، کتاب طرحی نو در مسائل اخلاقی جلد ۲ از آیت الله العظمی ناصر مکارم شیرازی، بهترین راه انتخاب همسر از علی بابایی خورزوقی، کتاب ازدواج (پیوند آسمانی) از دیدگاه قرآن و سنت جلد ۱ از محمد بیستونی در کتاب هایشان به صورت مختصر به مسئله معیارهای انتخاب همسر پرداخته اند اما در این مقاله سعی شده است معیارها در حد توان به صورت جامع جمع آوری شود.

در این مقاله می پردازیم به اینکه چرا باید در انتخاب همسر دقت زیادی داشته باشیم ؟ از نظر اسلام اگر همسر دیندار و باایمان نباشد چه مشکلاتی در طول زندگی پیش می آید ؟

سوال اصلی: معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام چیست؟

سوال فرعی: ۱_ ایمان در انتخاب همسر چه میزان اهمیت دارد ؟

- ۲_ حسن خلق در انتخاب همسر چه مقدار اهمیت دارد ؟
- ۳_ چرا در انتخاب همسر اصالت خانوادگی را باید در نظر گرفت؟
- ۴_ چرا باید همسری را انتخاب کرد که علم و عقل داشته باشد ؟

۱_ مفهوم شناسی

مختصراً معنای لغوی و اصطلاحی برخی از کلید واژه ها را بررسی میکنیم:

۱_۱_ مفهوم اسلام

معنای لغوی معیار: تسلیم شدن، منقاد شدن، گردن نهادن، داخل شدن در صلح و آشتی است.^۱ معنای اصطلاحی: به معنایی خاص تر اسلام آخرین شریعت الهی ست که در حدود ۱۴ قرن پیش به وسیله پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) به مردم ابلاغ شد. پس اسلام واقعیتی کلی است که انسان و عالم محیط بر او را شامل می شود و در حاق ذات موجودات نهفته است.

علت نامگذاری شریعت خاتم به اسلام این است که در این دین بنده تسلیم اراده خدای سبحان است.^۲

۱_۲_ مفهوم معیار

معنای لغوی: اندازه و پیمانه، مقیاس و آلت سنجش، آلتی که با آن چیزی سنجیده شود.^۳

۱_۳_ مفهوم همسر

معنای لغوی: همقد، برابر، برابر در بلندی در قد و مرتبه. و نیز به معنی زن و شوهر است.^۴

۲_ فلسفه ازدواج

قرآن کریم کتاب زندگی است و تمامی آموزه های آن در راستای بیان روش زندگی و انتخاب بهترین گزینه ها برای یک زندگی همراه با نیک بختی و سعادت است. علت اساسی ازدواج از منطق و

۱. عمید ، فرهنگ فارسی ، ص ۱۲۸ .

۲. طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۳۰۱.

۳. عمید ، فرهنگ فارسی ، ص ۹۶۰ .

۴. عمید، فرهنگ فارسی ، ص ۱۰۷۰.

نگاه قرآن کریم بدست آوردن آرامش می باشد چرا که با ازدواج است که انسان به یک نوع آرامش و اطمینان خاطر می رسد. بنابراین کسانی که می گویند وقتی ازدواج می کنیم اول بدبختی و مشکلات است، در حقیقت ازدواج ننموده اند؛ چرا که هدف اصلی از ازدواج را قرآن به آرامش و امنیت رسیدن معرفی نموده است. چنان که خدای تعالی در این مورد فرموده است: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَفِرُونَ»^۱ یعنی: و از نشانه های او آن است که از جنس خودتان همسرانی برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید، و میان شما و همسرانتان علاقه ی شدید و رحمت قرار داد بی شک در این (نعمت الهی)، برای گروهی که می اندیشند نشانه های قطعی است. لذا باید گفت: وجود همسر که مایه آرامش زندگی است یکی از مواهب بزرگ الهی محسوب می شود. این آرامش از اینجا ناشی می شود که این دو جنس مکمل یکدیگر و مایه شکوفایی و نشاط و پرورش یکدیگر می باشند. بطوری که هر یک بدون دیگری ناقص و ناتمام است، و طبیعی است که میان یک موجود و مکمل وجود او چنین جاذبه نیرومندی وجود داشته باشد؛ و از اینجا می توان نتیجه گرفت، آن ها که پشت پا به این سنت الهی می زنند وجود ناقصی دارند. چرا که یک مرحله تکاملی آن ها متوقف شده (مگر آنکه به راستی شرائط خاص و ضرورتی ایجاب تجرد کند). به هر حال این آرامش و سکون هم از نظر جسمی و روحی و هم از جنبه فردی و اجتماعی است.^۲

۳_ آثار ازدواج

۱_۳ مودت و رحمت

از آثار ازدواج، مودت و رحمت است: «و جعل بینکم موده و رحمه...» آن چه در آغاز زندگی مشترک بین زن و شوهر، یگانگی برقرار می کند، و اثر آن در مقام عمل ظاهر می شود، مودت است؛ ولی پس از گذشت زمان و رسیدن دوران ضعف و ناتوانی، رحمت جای مودت را پر می کند. رحمت و مودت به تعبیر قرآن، دو نشانه الهی و ضامن به پا ماندن بنای زندگی و تداوم وحدت است؛ البته رحمت در همان آغاز زندگی نیز در زندگی نقش دارد. گاهی زحمات و خدمات بلاعوض و ایثارگرانه

^۱. سوره روم، آیه ۲۱

^۲. بابایی خورزوقی، بهترین راه انتخاب همسر، ص ۱۸ و ۱۹.

بدون هیچ گونه چشم داشتی حتی گاهی با برخورد سرد از طرف مقابل، از انسان سر می زند. در اینجا برای حفظ نظام خانواده یکی از خواسته های غریزی انسان، نیاز فطری به پدر و مادر شدن شمرده، و پاسخ به این خواسته با ازدواج و داشتن فرزند تامین می شود؛ دگی، مودت رنگ می بازد؛ ولی رحمت جایگزین آن می شود.

۲_۳_ تکامل

مرد و زن مجرد، هرکدام به تنهایی موجود ناقصی هستند که هر دو، در زندگی خود، احساس کمبود می کنند، اما یک همسر خوب و شایسته، پناهگاه مناسبی به شمار می آید که می توانند مشکلات زندگی را با هم فکری و همکاری حل کنند و تجربیاتی که هر یک از دوران گذشته داشته اند، برای رفع نابسامانی ها به کار گیرند و با احساس مسئولیتی که برای هر یک از آن ها پس از ازدواج، ایجاد شده مکمل یکدیگرند.^۱ شهید مطهری در این باره می فرماید: «تشکیل خانواده یعنی یک نوع علاقه مند شدن به سرنوشت دیگران و یکی از علل این که در اسلام ازدواج یک امر مقدس و عبادت تلقی شده، همین است. ازدواج اولین مرحله ی خروج از خود طبیعی فردی و توسعه پیدا کردن شخصیت انسان است. پختگی که در پرتو ازدواج و تشکیل خانواده ایجاد می شود، در هیچ جای دیگر نمی توان به آن رسید و آن را فقط در ازدواج و تشکیل خانواده باید به دست آورد.» بنابراین، می توان ازدواج را مایه ی رشد و کمال دانست. در واقع خداوند انسان را به گونه یی آفریده که بدون جنس مخالف ناقص است و با جنس مخالف کامل می شود. مرد به زن نیازمند است و زن به مرد. هر کدام از دو جنس از نظر روحی و جسمی به هم وابسته اند و با قرار گرفتن در کنار هم یکدیگر را تکمیل می کنند.

۲_۳_ تسکین و آرامش

مهم ترین نیازی که بر اثر ازدواج تأمین می شود، نیاز به آرامش و احساس امنیت و آسودگی است. در افراد مجرد، معمولاً نوعی دلهره و اضطراب وجود دارد، نگرانی از آینده، نگرانی از سرنوشت، نگرانی از اداره زندگی و هزاران نگرانی دیگر. یکی از آثار ارزشمند ازدواج، این است که زن و شوهر در کنار یکدیگر این نگرانی ها را فراموش می کند، و با وجود همسری شایسته و نیک، به آرامش روحی و

۱. صفحی، پیمان ۲ دل، قم، اهل بیت، ص ۱۴.

۵_۶_ ولایت پذیر بودن همسر

ششمین معیار انتخاب همسر ولایت پذیر بودن همسر می باشد .

با توجه به نقش پدر در تربیت فرزند، مادرانی که طالب تربیت یک نسل مهدوی هستند، باید در هنگام انتخاب همسر، دقیقاً به این مسئولیت تربیتی توجه داشته باشند و هنگام همسرگزینی، فردی را برگزینند که ولایت‌مدار و از خانواده‌ای اصیل باشد و عشق و محبت به امام زمان (عج) در او نهاده شده باشد؛ زیرا پدری که خود برخوردار از عشق و محبت نسبت به امام زمانش نباشد، نمی‌تواند در ایفای رسالت تربیت نسل مهدوی توفیقی داشته باشد و از سوی دیگر، تقید پدر در عمل به واجبات و حلال و حرام الهی، بالأخص تقید او به آوردن لقمه حلال بر سر سفره خانواده، در دین‌دار کردن فرزندان و تربیت نسل ولایی بسیار مؤثر است.

بدین جهت، اولین گام برای تربیت نسل ولایی، انتخاب همسری ولایت‌مدار است که در آینده بتواند پدری موفق در تربیت نسل دوستدار ولایت باشد؛ حال آنکه متأسفانه غالباً در زمان انتخاب همسر، از آن غفلت می‌ورزیم و بر اساس معیارهای خود عمل می‌کنیم و بعد هم انگشت حسرت به دهان می‌گیریم که چرا اینچنین شد.^۱

بنابراین ولایت پذیر بودن همسر در انتخاب همسر دارای اهمیت بالایی می باشد و تاثیر بسزایی در ولایت پذیری فرزندان دارد .

۵_۷_ سید بودن

هفتمین معیار انتخاب همسر سید بودن است .

یکی از ملاک های انتخاب همسر این است که حتی الامکان داماد و عروس سید باشند، زیرا چنین همسرانی از خاندان هاشمی بوده و از ذریه حضرت زهرا علیها السلام هستند بدین جهت آنان. امتیازاتی هستند، چه امتیازی بالاتر از اینکه آباء و اجداد چنین خاندانی از بزرگان، شجاعان که مظهر صفات اخلاقی بوده و وصلت دختر یا پسر با نسل بزرگان دین، ائمه اطهار، معصومین و راهبران مکتب تشیع باشد. در صورتی که عروس و داماد از سادات باشند، پیمان زناشویی آنان با معنویت و ایمانی می باشد.

^۱. مؤسسه فرهنگی هنری موعود عصر ، ماهنامه موعود ، ج ۲۰۲ ، ص ۴۱ .

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود:

بهترین زنان شما، زنان قبیله قریش اند.^۱

ذکر این نکته ضروری است که در کنار این نقاط مثبت باید ویژگی های خاص سادات شناخته شده و با آن سازگاری گردد تا در روابط خانوادگی دچار مشکل و بحران نشویم.^۲

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

کسی که فرزندان مرا گرامی بدارد مرا گرامی داشته، و کسی که به آنها توهین نماید در واقع به من توهین نموده است.^۳

در نتیجه یکی از معیارهای انتخاب همسر سید بودن می باشد اما باید این را در نظر گرفت که منظور حدیث این نیست که اگر کسی سید نبود نباید با او ازدواج کرد بلکه از باب بهتر بودن است.

۵_۸_ تدبیر معاش

هشتمین معیار انتخاب همسر تدبیر معاش می باشد.

تدبیر معاش و تمکن مالی یکی دیگر از معیارهایی است که در انتخاب همسر در طرف پسر و مرد مورد توجه قرار گرفته است. چنانکه از امام صادق (سلام الله علیه) در همتا بودن همسر رسیده که: همتا بودن به این است که دیندار و متمکن باشد: *الکفو أن یكون عقیفاً و عنده یسار*.^۴

بنابراین در انتخاب همسر باید اطمینان داشته باشیم که همسر آینده بتواند معاش خانواده را مدیریت کند.

۵_۹_ عقیم نبودن

نهمین معیار انتخاب همسر عقیم نبودن است.

نساؤکم حرث لکم

از خصوصیات مهم زن، قابلیت بارور شدن او برای بقای نسل است.

^۱. الکافی، ۳۲۶ / ۵، نیلی پور، مهدی، مدیریت خانواده، ج ۱ ص ۶۷

^۲. همان منبع با تصرف

^۳. علامه مستبیط، احمد، القطره، ج ۲، مترجم: محمدحسین رحیمیان، نشر: حادق، چاپ: پنجم ص ۱۶۴ / رجایی، راز

خوشبختی دختران و پسران، ص ۱۱۷ و ۱۱۸

^۴. وسائل، ج ۱۴، ص ۵۲ / احمدی، فاطمه سلام الله علیها الگوی زندگی، ص ۱۰۷

بنابراین چنانچه زن نازا باشد، از این ویژگی مهم عاری است و طبعاً چنین زنی از جهت طبیعی کامل نخواهد بود.^۱

۱۰_۵_ شرم و حیا

دهمین معیار انتخاب همسر شرم و حیا می باشد. یکی از ویژگی های مهم همسر، برخورداری از حیاست؛ همسری که از این ویژگی بهره مند نباشد، نمی تواند فرزندان باحیا و باعفت تربیت کند. در دین اسلام به صفت شرم و حیا توجه ویژه ای شده و بر اهمیت آن بسیار تأکید شده است و حتی در برخی روایت ها حیا، ملازم با ایمان شمرده شده است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «لَا إِيْمَانَ لِمَنْ لَا حَيَاءَ لَهُ؛ کسی که حیا ندارد، ایمان ندارد».^۲

در نتیجه در انتخاب کردن باید شرم و حیا را در نظر داشته باشیم.

۱۱_۵_ امانت داری

یازدهمین معیار انتخاب همسر امانت داری است. حضرت خدیجه (عَلَيْهَا السَّلَامُ) به عنوان الگوی دختران و زنان مسلمان در مورد انتخاب حضرت محمد (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَسَلَّمَ) به عنوان همسر آینده خویش ملاک ها و اصولی را مطرح می کند، که از گفت و گوی وی با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله وسلم) معلوم می شود. خدیجه (عَلَيْهَا السَّلَامُ) هنگام پیشنهاد ازدواج با رسول خدا به وی گفت: به خاطر خویشاوندیت با من، بزرگواریت، امانت داری تو در میان مردم، اخلاق نیک و راست گویت، مایلم با تو ازدواج کنم.^۳ پس در انتخاب همسر باید امانت داری را در نظر داشته باشیم.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر در رابطه با معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام می باشد. یکی از دلایل آمارطلاق می تواند ناشی از انتخاب نادرست همسر باشد، انتخاب همسری که قرار است سالیان سال

^۱. ملکیان اصفهانی، علم مفاهیم شناسی در قرآن، ج ۱۱۲، ص ۲۷۱.

^۲. اصول کافی، ج ۲، ص ۱۰۶/ احسانی، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، ص ۴۵

^۳. اربلی، ابوالحسن علی بن عیسی، کشف الغمه فی معرفه الائمه، ج ۲، ص ۱۳۲ / رفیعی محمدی، شناخت نامه حضرت خدیجه سلام الله علیها، ج ۳، ص ۴۹

با هم زندگی کنیم کار آسانی نیست و باید درانتخاب همسر دقت به خرج دهیم تا درطول زندگی کمتر با همسر خود چالش داشته باشیم. بهترین و دقیق ترین معیارهای انتخاب همسر را اسلام به ما ارائه داده است. چنانچه در پیش گفته شد باید درانتخاب، دقت به خرج دهیم چون همسر همیشه باماست و ما را تحت تأثیر قرار میدهد و ما از او تأثیر میگیریم. اگر که دارای فضائل اخلاقی و با ایمان باشد چه بسا همسر را به خدا نزدیک تر کند و اگر دارای رذائل اخلاقی باشد و از نظر ایمان ضعیف باشد ممکن است همسر تأثیر بگیرد و به تبع آن فرزندان او هم تربیت درست و اسلامی نداشته باشند. همانطور که در مقاله به آن اشاره شد یکی از آثار ازدواج آرامش می باشد اما لازم به ذکر است که وقتی ازدواج این اثر را بر زوجین میگذارد که آنها انتخاب درستی برطبق ملاک های اسلام داشته باشند ، چون اگر دقت به خرج ندهند ممکن است زوجین دچار اختلاف شوند مثلاً اگر از لحاظ اعتقادی هم کفو نباشند؛ زمینه های اختلاف را ایجاد کردند و باعث ناراحتی همدیگر می شوند ، چون یکی مقید است و آن یکی اهمیتی زیاد به موازین دینی نمیدهد، یا اگر از لحاظ سنی هم کفو نباشند زوجین ممکن است دودنیای متفاوت از هم داشته باشند و به مشکل برخوردند.

پس دقت درانتخاب همسر از اهمیت زیادی برخوردار است؛ چه خوب می شود که طبق معیارهای اسلام باشد.

پژوهش حاضر معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام را مورد بررسی قرار داده است و به موارد زیر رسیده است :

یکتاپرستی یا دیندار و با ایمان بودن

حسن خلق و اخلاق نیک

اصالت خانوادگی

هم کفو بودن

رعایت فاصله سنی

ولایت پذیر بودن همسر

عفت و نجابت

فهرست منابع

۱. احمدی، حبیب الله، فاطمه سلام الله علیها الگوی زندگی، قم: فاطیما، چاپ پنجم، ۱۳۷۹.
۲. ملکیان اصفهانی، رسول، علم مفاهیم شناسی در قرآن، ج ۱۱۲، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۴۰۰.
۳. احسانی، محمد، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، قم: دفتر عقل، ۱۳۸۷.
۴. رفیعی محمدی، ناصر، شناخت نامه حضرت خدیجه سلام الله علیها، جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۹۸.
۵. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: انتشارات راه رشد، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۶. بابایی خورزوقی، علی، بهترین راه انتخاب همسر، اصفهان: نشر دارخوین، ۱۳۹۴.
۷. فاخری، علیرضا، منتظری، محمدحسین، اخلاق در خانواده، ج ۲، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، اداره آموزش های عقیدتی سیاسی، ۱۳۷۸.
۸. رفیعی محمدی، ناصر، مجموعه مقالات همایش صدف کوثر، ج ۲، قم: جامعه المصطفی العلمیه، چاپ سوم، ۱۴۰۲.
۹. بیستونی، محمد، ازدواج (پیوند آسمانی) از دیدگاه قرآن و سنت، ج ۱، قم: بیان جوان، چاپ اول، ۱۳۸۴.
۱۰. موسسه فرهنگی هنری موعود عصر، ماهنامه موعود، ج ۲۰۲، نشر موعود عصر، آذر و دی ۱۳۹۶.
۱۱. سایت ویکی فقه، <https://fa.wikifeqh.ir>